

KRONİK ÇATIŞMA:

AZERBAYCAN - ERMENİSTAN

TURAL MANAFLI

GÜNDEM III

**KRONİK ÇATIŞMA:
AZERBAYCAN - ERMENİSTAN**

TURAL MANAFLI

Gündem-III

COPYRIGHT © 2020

Bu yayının tüm hakları ULUSAM – Ulusal Strateji Araştırmaları Merkezi'ne aittir. ULUSAM'IN izni olmaksızın basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

ULUSAM Yayınları
17 Temmuz 2020

Kapak Tasarım: ULUSAM Tasarım Ekibi

ULUSAM | ULUSAL STRATEJİ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
Dumlupınar Mah. Günaydın Sok. 16285 Nilüfer\Bursa TÜRKİYE
www.ulusam.org.tr | ulusamdernegi@gmail.com | @ulusamorgt

Kronik Çatışma: Azerbaycan – Ermenistan¹

Tural MANAFLI²

Ermenistan, 12 Temmuz'da Azerbaycan'ın Tovuz bölgesine saldırı girişiminde bulunmuş, Azerbaycan ordusunun karşılık vermesiyle birlikte geri çekilmek durumunda kalmıştır. Çatışmada, Azerbaycan ordusundan biri üsteğmen dört asker hayatını kaybetmiştir. Sonraki günlerde de devam eden çatışmalarda, Azerbaycan ordusundan biri tümgeneral olmak üzere 7 asker şehit olmuştur.

İki ülke arasında kronikleşen sorunların olması bölgede sürekli çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu çatışmanın bu çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir.

Genel Çıkarımlar:

a) Ermenistan açısından:

Neden Tovuz?

- Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı
- Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP)
- Trans-Adriyatik Boru Hattı (TAP)
- Şahdeniz II projesi
- Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Ana İhracat Boru Hattı Projesi
- Bakü-Tiflis-Erzurum Boru Hattı.
- Bakü-Supsa

Coğrafi olarak baktığımızda Ermenistan bu bölgeyi Dağlık Karabağ'a alternatif/ikinci bir baraj olarak düşünmektedir. Ayrıca bu bölge Gence ve Kazah üzerinden Bakü'ye doğru açılmakta, dolayısıyla konum olarak da stratejik bir noktada bulunmaktadır.

Ekonomik olarak baktığımızda yukarıda sıraladığımız projelerle Azerbaycan, Tovuz bölgesi üzerinden diğer ülkelere açılım yapabilmektedir. Örneğin Azerbaycan'a ait olan enerji kaynakları bu bölgeden geçerek Gürcistan ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınmaktadır. Bu enerji politikası da Azerbaycan'ı uluslararası arenada stratejik olarak ön plana çıkarmaktadır. Ermenistan, Azerbaycan'ın ekonomi koridorunun güvenliğini tehdit ederek bir güvensizlik durumu oluşturmayı hedeflemektedir.

Siyasi olarak ise Ermenistan, Azerbaycan'la arasındaki çatışmanın merkezini Karabağ'dan uzaklaştırmak istemiştir. Bu türlü çatışmalar bu bölge için ilk kez gerçekleşmemiştir. 2014 yılında da bu bölgede çatışmalar yaşanmıştır.

Neden Karabağ dışı müdahale?

CSTO³ Antlaşması'nın 4. Maddesi'ne göre, üye devletlerden herhangi birine karşı saldırı olması halinde, tüm diğer üye devletler askeri yardım dahil olmak üzere gerekli yardımı sağlayacaktır. Bu madde dikkate alındığında Ermenistan, Azerbaycan'dan gelecek olan bir tehdit halinde Rusya'nın yardımına güvenecektir. Ancak, 2016 yılındaki Nisan Savaşları'nda Rusya, Ermenistan'ın müttefiki olmak yerine Azerbaycan ile Ermenistan arasında arabulucu rolü oynamıştır.

Ermenistan da bu maddeye güvenerek başlattığı çatışma ile çatışma alanını Karabağ bölgesinden uzaklaştırmak istemektedir. Ermeniler, Karabağ'ı ayrı bir devlet gibi gösterip, hem kendi isteklerini savaşa yansıtmakta hem de Tovuz bölgesinde yeni bir çatışma alanı yaratmak istemektedir. Aynı zamanda Ermenistan bu çatışmayı başlatan taraf olarak da Azerbaycan sorumlu

¹ Kapak resmi TRT Haber'den alınmıştır.

² ULUSAM araştırmacısı, turalmanafli@ulusam.org.tr, Bakü

³ Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü

tutulmuştur. Böylece KGAÖ'nün üye ülkelerini Azerbaycan'a karşı kullanmaya çalışmaktadır.

Paşinyan ise KGAÖ'nün yardımına pek güvenmemekte ve Ermenistan'ın Avrupa'ya doğru yönelmesini hedeflemektedir. Ermenistan'ın birkaç gün önce kendisine yapılan saldırı ile ilgili kararı, KGAÖ tarafından reddedilmiş ve resmi sitesinden kaldırılmıştır. Azerbaycan'a yaptırım uygulanması gerektiği belirten kararın kabul edilmemesi, Paşinyan'ın KGAÖ hakkındaki düşüncesini desteklemektedir.

Ermenistan'ın Rusya Büyükelçisi Vardan Toganyan, "Bugün KGAÖ Daimi Konseyi'nin toplanmasında umuyoruz. KGAÖ'nün tutumunu mutlaka ortaya koyması gerektiğine inanıyoruz. Zira KGAÖ üyesi bir ülkeye, çatışmayla hiçbir ilgisi olmayan bir bölgeye saldırı söz konusu" dedi.⁴

Yukarıda belirtildiği gibi asıl çatışma bölgesinden farklı bir alana çatışmayı götürerek, KGAÖ'nü Azerbaycan'a karşı kullanmayı amaçlamışlardır.

27 Eylül 2000 tarihinde, Rusya ile Ermenistan arasında askeri ortaklık anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşmanın asıl amacı, Ermenistan topraklarına yapılacak saldırılar karşısında Rusya'nın askeri müdahalede bulunması hedeflenmiştir.⁵

Bu nedenle çatışmaların Tovuz bölgesine kaydırılması, Ermenistan'ın meşru topraklarının bulunduğu alanda gerçekleşeceğinden, Ermenistan bu çatışmaya Rusya'nın da dahil olmasını istemektedir.

b) Azerbaycan açısından:

12 Temmuz tarihinde Ermenistan Silahlı Kuvvetleri geniş çaplı provokasyonlar gerçekleştirmiştir. Azerbaycan Savunma

Bakanlığı'nın resmi paylaşımları, çatışmayı ilk başlatanın karşı taraf olduğunu belirtmektedir.⁶

Bilindiği üzere Azerbaycan, Ermenistan'ın işgal ettiği topraklardan çekilmesini barışçıl yollardan talep etmektedir. Ve BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan 822, 853, 874, 884 sayılı kararlar ile Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarına karşı yaptığı saldırılardan ve işgallerden geri çekilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak bu kararlar hala gerçekleştirilmemiştir.

Yapılan bu provokasyonlara karşı Azerbaycan, uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde gerekli karşılığı vermiştir.

Savunma Bakan Yardımcısı, Korgeneral Karim Valiyev, 14 Temmuz'da gazetecilere verdiği açıklamada, iki gün boyunca düşmana sarsıcı darbelerin vurulduğunu ve askeri mühimmatlarla birlikte 100'den fazla ermeni askerinin öldürüldüğünü açıklamıştır.

Azerbaycan'a destek olan ülkelerden bazıları şunlardır:

1. Türkiye⁷
2. Pakistan⁸
3. Ukrayna⁹
4. Moldova¹⁰
5. Birleşik Krallık¹¹

ULUSAM

Sonuç olarak:

⁶ Azerbaycan Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı, <https://mod.gov.az/az/news/>, e.t. 16.07.2020

⁷ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, http://www.mfa.gov.tr/no_-149_-azerbaycan-a-yonelik-ermeni-saldirisi-hk.tr.mfa, e.t. 16.07.2020

⁸ Pakistan Dışişleri Bakanlığı, <http://mofa.gov.pk/pakistan-condemns-armenian-attack-on-tovuz-district-in-azerbaijan/>, e.t. 16.07.2020

⁹ Ukrayna Dışişleri Bakanlığı, <https://mfa.gov.ua/news/komentar-rechnici-mzs-ukrayini-shchodo-artilerijskih-obstriliv-na-tovuzkomu-napryami>, e.t. 16.07.2020

¹⁰ Moldova Dışişleri Bakanlığı, <https://mfa.gov.md/ro/content/declaratia-maie-privind-evenimentele-recente-de-la-frontiera-azero-armeana>, e.t. 16.07.2020

¹¹ Birleşik Krallık Parlamentosu (Avam Kamarası), <https://edm.parliament.uk/early-day-motion/57245/armenian-aggression-against-azerbaijan>, e.t. 16.07.2020

⁴ Sputnik, <https://tr.sputniknews.com/dunya/202007141042450512-ermenistan-kgao-nun-sinirdaki-gerilime-iliskin-tutumunu-aciklamasini-bekliyor/>, e.t. 16.07.2020

⁵ Ali Asker, "Rusya'nın Ermenistan'da Askeri Varlığı: Hukuki ve Politik Bakış Açısıyla Bir Değerlendirme", Ermeni Araştırmaları (41), ss. 4-5.

GÜNDEM

Ermenistan tarafından Tovuz bölgesine yapılan saldırıların önemi:

- Azerbaycan'ın enerji kaynaklarının, dünya pazarına çıkarıldığı önemli stratejik bölge olan Tovuz'u kendi idaresi altına almak isteği,
- Ülke içerisinde oluşan muhalif algıyı savaş yönünde değiştirerek, iktidara karşı olan negatif algıyı ortadan kaldırma isteği,
- Konuyu etkin çatışma bölgesinden (Karabağ) uzaklaştırıp, yeni çatışma alanları yaratmak ve Karabağ'ı bağımsız bir üçüncü taraf gibi göstermek,
- Ermenistan sınırlarında çatışma oluşturarak, yaptığı askeri ve güvenlik anlaşmalarıyla, Azerbaycan'a karşı KGAÖ'nün ve özellikle Rusya'nın müdahalesini sağlamak.

Azerbaycan'ın bu saldırılara karşı tutumu:

- Azerbaycan çatışmanın barış yolu ile özellikle de BMGK'nin belirlediği ilkelerle çözümünü önermekte,
- Provokasyonların önlemeyi ve düşman saldırılarına karşılık vermekte,
- Azerbaycan'ın, bu çatışmadaki haklılığı uluslararası alanda birçok ülke tarafından desteklenmektedir.